

Dávid Katalin

Dávid Csaba ravatalánál ¹

Rómában kaptam a telefont, hogy Csaba kórházban van. Azonnal felhívtam, és tudtam vele beszélni. Amikor hazaérkeztem, hiába hívtam és néhány nap múlva meghalt. Már nem láthattam. Pedig ő volt az, akivel ha találkoztam, benne láttam a családot: a Dávidokat, Zakariásokat, a Dajbukátokat, Ákonczokat, Lázárokat, a Császárokat, a szamosújvári Novákokat, az erzsébetvárosi Csikyakat. Az örmény múltat, mindazokat, akik bennünket alakítottak, az erdélyi örmények sok kiváló személyiségét. Ők jelentek meg számomra, amikor Csabára néztem. Olyan volt, akinek karakteres, szép, határozott arcvonásai, alakja, hangja, gondolatai, mondatai elém varázsolták a családot. Mindig azt gondoltam, hogy benne láthatom, benne testesült meg az, ami vagyunk.

Író volt, műfordító, szerkesztő. *Oeuvreje* sokoldalú, gazdag tehetségről tanúskodik. Nem sorolom a műveket, hogy felejthetetlen és költője, a *Dirán és Júlia*, akár így is mondhatnám, a ható *Dzurkhithján Ábel* út-kája, *Azonképpen itt a föl-megrendítő* jelentést adott. Egy mástól jól megkülönböztető felmégis közös. És ez a lényeg Csabának, akár azt is mondja volt. A nyelv gyönyörű me az irodalomnak, természet Csaba munkásságából, *fotó: Juhász Bogi 2012* kimelem, teszem azért, mert ő új hangzásra, a mondatszerkesztés új formájára talált rá. Az erdélyi nagyon sajátos mondatszerkesztés, a mondatokon belül az egyénien hangsúlyt kapó szavak összeleplektek az anyaország nagyszerű irodalmi értékeivel, és ez a kettő olyan szimbiózist teremtett az ő írásaiban, ami meghatározó vonásokat adott stílusának. Ha néztem a TV-ben valamit a Spektrum adásából, mindig előre tudtam, hogy a végén olvasni fogom, magyar szöveg: Dávid Csaba.

Ezért van az, hogy soha nem kérdeztem meg tőle: Boldog vagy Csaba? Mert szememben a boldogság egyet jelent azzal, hogy a bennünk lévő képességeket kiteljesítjük. És ezt ő megtette. Felhasználta és gazdagította a kapott talentumokat. Fennmaradt írásai bizonyítják ezt. Hiába volt nehéz az élet, mert az volt. Át kellett élje azt a rettenetet, azt a tragédiát, ami az egyik legfájdalmasabb az ember életében: gyereke elvesztését. És emellett csalódások, meg nem értések, nehéz esztendő, keserűség, mindez kijutott

it: aki olvasta, igazat ad ne szépségeket hordoz a *Város* vagy egyik legjelentősebb, családregeynek is számítják, és emellett utolsó *mondón is*, amelynek a halál Író, műfordító, szerkesztő, különböztethető, más-más kádatok, de bennük a lényeg a magyar nyelv, amiben hatom, iskolateremtő ere használata, mivel alapelesteres követelmény. De ha külön értéként mégis ki-

¹ Elhangzott 2014. november 28-án a Farkasréti temetőben.

neki. De ez nem érintette a legfontosabbat: a Teremtőtől kapott tehetségével szebbé tette a világot. Ezért tudjuk, hogy odaát elhangzanak a szavak. „sokat bízok rád, menj be urad örömebe!” Aquinói Tamás szerint túlvilági boldogságunk mértékét meghatározza az, ahogy önmagunk képességével bántunk.

S ha már a szellem, a lélek értékeiről szoltunk, Csaba szempontjából gondolkodjunk el erről a Makovecz ravatalozóról. Mert jelentése, a szimbólumrendszer, amiben most állunk, nagyon ide tartozik. Bár tudom, hogy szinte mindenki ismeri ezt, most mégis hadd mondjam el. A földem egy lefelé néző emberi csontváz, középen végigfut a gerinc, és belőle indulnak a bordák. Ezek boltozatot alakítanak, és alájuk kerül a koporsó. A Makovecz művészetét tisztelő nemzetközi irodalomban azonnal megjelentek az értékelések és az a megállapítás, hogy a halott valójában a szív helyét foglalja el. Máté fiam megkérdezte erről Imrét, aki nagyon fontos választ adott: az nem a szív helye, hanem a léleké, mondta. A lélek helyét kapornaki nagyanyjától tanulta, nagyanyja pedig saját nagyanyjától, és így tovább, messze az időből érkezik ennek tudása. Akár az idők elejéig vezet, az emberré válás pillanatáig, amikor megkaptuk a lelket, és általa Isten gyermekei lettünk. Ez a lélek helyének tudása a néprajzkutató Erdélyi Zsuzsanna öregasszonyainak több évezredes múltból hozzánk érkező imáit idézik. Így tehát a lélek helyét foglalja el ebben a kompozícióban a halott, mert a ravatalozó zseniális alkotója ezzel akart figyelmeztetni, hogy a halállal nem szűnt meg az élet, a lélek köztünk van. A fölénk boruló mennyezet, ez a lefelé tekintő emberi váz pedig emlékeztet egy örökké megmaradó hatalmas fára, ami által olyan, mintha az életfa borulna védőn, magához ölelően fölénk, hogy vigasztaljon az örökkévalóság megidézésével.

Nem halunk meg teljesen – mondja a jezsuita Teilhard de Chardin – ami szertem azt jelenti, hogy a halálban valamitől megtisztulunk, valamit ledobunk magunkról, hogy semmi akadály ne gátoljon a tökéletesebb felé lépésnél. Ha ezt végiggondoljuk, vigasztal bennünket megmaradásunk reménye.

Kedveseim! Én a halált nem azonosítom az elmúlással, és nem állítom szembe az étellel. Nem tartom valami lezárásának. Hanem örök létezésünk részének tekintem. A szomorúságunk azonban jogos, a mi életünkben hiányozni fog az, akit temetünk.

Dávid Csaba temetésén Farkasréten (Hidvégi Máté felvétele, 2014)